

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
Datum: 25 juli 2024

Onderwerp
Werkprogramma 2025 Adviescollege rechtspositie politieke ambtsdragers

Werkprogramma 2025

Inleiding

Het Adviescollege rechtspositie politieke ambtsdragers (hierna het college) heeft in 2024 een afwegingskader "Beloning bezien" opgesteld, aan de hand waarvan het college de financiële arbeidsvoorwaarden van de politieke ambtsdragers periodiek wil beoordelen en herijken. De huidige rechtspositie en de arbeidsvoorwaarden van politieke ambtsdragers zijn in het verleden vooral ad hoc tot stand gekomen en daardoor in belangrijke mate enkel historisch te verklaren. Het college bepleit met dit afwegingskader veranderingen in de rechtspositie elke vijf jaar systematisch te bezien, door middel van een aantal vooraf vastgestelde criteria en indicatoren en praktische suggesties over hoe die zichtbaar en meetbaar te maken zijn. Het college wil daarbij de politieke ambtsdragers en hun belangenorganisaties ruimte bieden voor een eigen inbreng. Het afwegingskader "Beloning bezien" borduurt inhoudelijk voort op de integrale visie op de rechtspositie van politieke ambtsdragers die het kabinet in 2015 heeft vastgesteld en besproken met de Tweede Kamer.

Het afwegingskader wordt uiterlijk in september 2024 aangeboden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het college verwacht op grond van dit voorstel in 2025 een aanvang te kunnen maken met de eerste beoordelingscyclus.

Uit het werkplan van 2024 is het onderwerp over de *aantrekkelijkheid van het politieke ambt* vertaald naar de rechtspositie nog overgebleven. In 2025 pakt het college dit onderwerp verder op, mede als onderdeel van de eerdergenoemde herijking.

Op dit moment zijn er geen lopende adviesaanvragen en evenmin is thans bekend of er in 2025 sprake zal zijn van adviesaanvragen vanuit het kabinet of de Tweede Kamer.

Ten slotte is sinds mei 2024 bij de Tweede Kamer het wetsvoorstel *Wet regels vervolgfuncties bewindspersonen* aanhangig¹. (Oud-)bewindspersonen die binnen twee jaar na hun ambtsperiode aan de slag gaan in een vervolgfunctie moeten verplicht eerst een advies vragen, waarbij het wetsontwerp ervan uitgaat dat dit advies moet worden gevraagd aan het college. Ook komt er een draaideurverbod en wordt het al bestaande lobbyverbod wettelijk vastgelegd. Het college verwacht op grond van dit voorstel ook in 2025 verdere activiteiten te verrichten ter voorbereiding op deze mogelijk nieuwe taak.

Periodieke herijking arbeidsvoorwaarden

In 2025 treft het college de voorbereidingen voor de eerste periodieke herijking van de financiële arbeidsvoorwaarden van de politieke ambtsdragers. Het afwegingskader bevat hiervoor een proces in vier stappen, waarbij de eerste stap het verzamelen van relevante en beschikbare externe data betreft over de bestuurlijke context, ontwikkelingen in de arbeidswetgeving, de algemene loonontwikkeling en overige arbeidsvoorwaarden. De verzamelde data monden uit in een startnotitie van het college.

De startnotitie met voorlopige hoofdlijnen van een advies legt het college ter bespreking voor aan de stakeholders voor aanvullingen uit de praktijk en andere bemerkingen. Met de input van de stakeholders stelt het college zijn conceptadvies op en toetst dit een laatste keer aan de opvattingen van de stakeholders. Vervolgens stelt het college het definitieve advies vast.

Aantrekkelijkheid van het politieke ambt vertaald naar de rechtspositie

Het politieke ambt wordt gekenmerkt door het gegeven dat het onaangekondigd en abrupt kan eindigen. De afgelopen jaren is het politieke afbreukrisico zeker niet afgenomen. Soms moeten politieke ambtsdragers na één termijn alweer vertrekken en kan er mogelijk loopbaanschade zijn. Een terecht gebruik van wachtgeldregelingen wordt in de publieke opinie vaak bekritiseerd. Deze onzekerheden schrikken potentieel geschikte kandidaten voor een politiek ambt mogelijk af. Zij geven opgebouwde rechten of verworven inkomens liever niet op voor een onzekere toekomst in de politiek. Dit kan gevolgen hebben voor de continuïteit en een diverse samenstelling onder politieke ambtsdragers. Omdat de lokale en

¹ Zie: Invoering van regels met betrekking tot het loopbaanvervolg van bewindspersonen, alsmede een tweetal wijzigingen van de Wet adviescollege rechtspositie politieke ambtsdragers, Kamerstukken II nr 36549.

landelijke democratie en de politiek gebaat zijn bij een diverse en inclusieve samenstelling, is het belangrijk het politieke ambt aantrekkelijk en bereikbaar te houden zodat geschikte burgers bereid zijn en blijven zich beschikbaar te stellen voor het politieke ambt. Ook het afwegingskader gaat onder andere in op dit belangrijke aspect. Dit onderwerp zal dus aandacht krijgen bij de periodieke herijking. Desondanks heeft het college besloten aan specifiek dit onderwerp en de rechtspositionele implicaties daarvan in 2025 extra aandacht te geven, mede ook naar aanleiding van signalen uit de praktijk bij onder andere de gemeenteraden en provinciale staten.

Wat draagt hieraan (structureel) bij?

Onder het oude ambtenarenrecht kon de overheidswerkgever een ambtenaar met een functie in een publiekrechtelijk college tijdelijk ontheffen van de waarneming van zijn ambt (zie artikel 125c Ambtenarenwet -oud-). Dit gold zowel voor politieke functies waarbij sprake was van benoeming, als voor functies waarbij sprake was van verkiezing. Anders dan de oude Ambtenarenwet, voorziet het sinds 2017 ook op ambtenaren toepasselijke Burgerlijk Wetboek (BW) niet in een ontheffing van de werkzaamheden². Op grond van artikel 7:643 BW kan de werknemer alleen tijdelijk verlof worden verleend voor het als lid bijwonen van vergaderingen van volksvertegenwoordigingen. Dit geldt ook voor gedeputeerden, wethouders en leden van het dagelijks bestuur van een waterschap, mits die functie niet als een volledige functie wordt bezoldigd. Een voltijd bestuurder kan op grond van het BW dus geen politiek verlof krijgen, maar zal, als dat al wordt aangeboden in een cao of anderszins, onbetaald verlof moeten opnemen bij diens werkgever.

Zou een algemene verlofregeling voor het vervullen van politieke ambten -een soort burgerschapsverlof voor de publieke zaak-, een haalbare en te verwezenlijken optie zijn? Hoe ziet een dergelijk verlofstelsel er dan uit? En wat betekent dat voor rechtspositionele aanspraken zoals de Appa ontslaguitkeringsregeling?

Het college zal in 2025 met de advisering over dit onderwerp een aanvang maken en daar in 2025 of uiterlijk in 2026 een inhoudelijk vervolg aan geven.

² Het onderwerp van de eerste twee leden van artikel 125c, betreffende de deelname in publiekrechtelijke colleges tijdens werktijd, is tevens geregeld in artikel 7:643 BW. De wetgever zag geen aanleiding voor ambtenaren vanaf 2017 nog langer een afwijkende voorziening te treffen zoals in de oude rechtspositie. Voor zover echter de oude regeling op grond van artikel 125c Ambtenarenwet gunstiger was dan die van artikel 7:643 BW, bleef voor degenen die bij inwerkingtreding van de nieuwe rechtspositie voor ambtenaren al van artikel 125c gebruik maakten, dat artikel nog onderdeel uitmaken van de arbeidsovereenkomst. Dit geldt dus niet voor ambtenaren die na inwerkingtreding van de nieuwe wet lid werden van een in artikel 125c bedoeld publiekrechtelijk college (zie: Tweede Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 32 550, nr. 3)

\ Ontwerpwet Wet regels vervolgfuncties bewindspersonen

Voor het aannemen van een vervolgfunctie moeten in dit wetsvoorstel (voormalig) bewindspersonen advies vragen aan het college. Het college toetst per geval of er een risico op belangenverstremgeling bestaat tussen de nieuwe taak en de publieke belangen. Verder kijkt het in dit verband naar de geldende geheimhoudingsverplichting en naar de reikwijdte van het zogenoemde lobby- en draaideurverbod.

Het college brengt vervolgens uiterlijk binnen twee weken een van de volgende drie adviezen uit: 'geen bezwaar', 'aanvaardbaar onder nadere voorwaarden' of 'onaanvaardbaar wegens (een te groot risico op) belangenverstremgeling'.

Met het oog op deze -mogelijke- taak zal het college hiervoor in 2025 voorbereidingen treffen en zal de bedrijfsvoering bij het secretariaat daarop worden ingericht.

Vooruitlopend op de totstandkoming van de wet is in april 2024 in de ministerraad reeds de afspraak gemaakt dat bewindspersonen vrijwillig, op meer informele wijze, invulling zullen geven aan het uitgangspunt advies te vragen aan het college in het kader van hun vervolgloopbaan. Daaraan geeft het college ook in 2025 verdere invulling.

\ Bekostiging college

Sinds de oprichting van het college wordt het college bekostigd op basis van een subsidie voor de secretariële ondersteuning door het CAOP en voor de vergoedingen van de leden. Voor aanvullende uitgaven zoals onderzoek dient het college aanvullende subsidie(s) aan te vragen. Het college meent³ dat het de flexibiliteit en slagvaardigheid van het adviescollege zal bevorderen als vanaf 2025 wordt gekozen voor een stelsel van directe collegefinanciering. Binnenkort zet het college het gesprek hierover met de (nieuwe) minister van BZK graag voort.

³ Brief van het college van 24 mei 2024 aan de Minister van Binnenlandse Zaken.